

Variationer i kyrksamhet

I gårdagens tidning lämnade vi en redogörelse för två opinionsundersökningar rörande kyrksamheten i Sverige, en företagen av Sifo, en av statsvetenskapliga institutionen i Göteborg. Ordet opinionsundersökning är i detta fall missvisande; de frågor som ställs till allmänheten gäller inte åsikter, utan det faktiska beteendet. Det visar sig emellertid att "opinionen" även i dylika fall spelar en viss roll. Uppfattningen eller påståendet om hur ofta man går i kyrkan stämmer inte alldeles med fakta sådana de klarlagts av Diakonistyrelsen. Åtskilliga säger sig ha varit i kyrkan under en viss tid utan att de verkligen varit där. Detta tyder på att inom en visserligen begränsad grupp finns ett slags potentiell kyrksamhet, en önskan att gå i kyrkan, som man inte orkar realisera, en föreställning om det värdefulla i kyrkbesök, som inte leder till handling.

Klarast framgår detta av den detalj i Göteborgsundersökningen enligt vilken de som säger sig "minst en gång i månaden" gå i kyrkan redovisar för i vad mån de verkligen besökt kyrkan under de senaste fyra veckorna; det visar sig att över en tredjedel i själva verket inte varit i kyrkan under denna tid, och man kan utgå från att de över huvud är benägna att överskatta sin kyrksamhet. Skillnaden mellan den faktiska och den föreställda eller uppgivna kyrksamheten är emellertid vida mindre än den som förelåg enligt 1949 års undersökningar, refererade i söndags — att i detalj göra en jämförelse går inte, eftersom undersökningsmaterialet inte är alldeles detsamma. Denna förändring beror med all säkerhet på att säkrare metoder numera tillämpas vid opinionsundersökningarna.

I fråga om variationerna i kyrksamhet mellan olika grupper kan det antas att det redovisade materialet ger en helt verklighetstrogen bild av läget. Som alltid kan det slås fast att de grupper som genomgående brukar representera en efter-

släpning i det moderna samhället företer den högsta kyrksamheten. Folk på landet går mer i kyrkan än folk i städerna. De gamla är flitigare kyrkbesökare än de yngre; här är skillnaden oerhört stor, vilket bäst framgår av att gruppen över 55 år, som utgör endast 19 procent av befolkningen, bland statskyrkbesökarna är inte mindre än 55 procent. Kvinnorna är ojämförligt mera kyrksamma än männen, 62 respektive 38 procent i statskyrkan. Statistiken bekräftar vad tillfälliga iakttagelser ger vid handen, att de äldre kvinnorna utgör en alldeles oproportionerligt stor del av statskyrkans fasta klientel.

Allt detta tyder onekligen på att det religiösa intresset av mera aktiv art är i vikande, att statskyrkan som andligt påverkande faktor är på oavlärlig reträtt. Man får dock akta sig för att dra långtgående och bestämda slutsatser ur vissa variationer. Att de äldre är mera religiöst intresserade än de yngre är efter all sannolikhet till en viss grad signifikativt för utvecklingstendensen. Men det kan inte förutsättas att de som nu är unga kommer att förete samma låga kyrksamhet då de blir äldre. De blir antagligen då deras liv blir tråkigare och döden kommer närmare — då de blir erfarnare och klokare, säger man kanske från religiöst håll — mera troende och mera kyrksamma. Först genom undersökningar av den art som nu genomförs under flera årtionden blir det möjligt att säkrare och noggrannare klarlägga tendensen.

Att de frikyrkliga — vare sig

de står kvar i eller utträtt ur statskyrkan — är relativt religiöst aktiva är självfallet. Andå torde den väldiga skillnad i kyrksamhet (i besök i stats- och frikyrkor) som nu redovisats vara det mest sensationella i de gjorda undersökningarna. Det visar sig att de tio procent av folket som hör till frikyrkosamfund omfattar lika många kyrkbesökare som de nittio procent som tillhör statskyrkan och endast denna. En bestämd differens torde man överallt kunna räkna med; en engelsk undersökning från i våras gav en kyrksamhet av nio procent i statskyrkan mot tjuu procent i frikyrkorna. Men den väldiga skillnaden i Sverige visar en ytterligt stark koncentration av det religiösa intresset till de fria samfundet. Betonas här också att skillnaderna mellan köns och åldersgruppernas kyrksamhet är vida mindre i de fria samfundet än i statskyrkan, vilket också är ett bevis på starkare och fastare religiös förankring.

Statskyrkosystemet innebär en begränsning av religionsfriheten, och detta är enligt vår mening det väsentliga skälet för dess avskaffande. Att statskyrkan i så stor omfattning hyser likgiltiga och namnkristna är ett ytterligare motiv i samma riktning. Det borde kunna uppskattas av de religiöst engagerade inom statskyrkan; för många av dem måste det te sig osmakligt och rent av farligt med denna kår av tusentals präster, vilkas existens är beroende av staten, inte av deras egna insatser eller av de avslutnas tro och iver. I det balanserade inlägg som biskop Gunnar Hultgren nyligen gjort i ämnet (Om staten och kyrkans skiljes) framhåves att kyrkans ställning i skilda hänseenden kunde försvåras och försvagas om den skildes från staten. Detta är uppenbart riktigt, men en kyrka vars skydd är likgiltigheten borde inte framstå som en anständig lösning.

Den bandupp- tagning

15/8
från ett förhör i Clüvermålet som i går publicerades i Dagens Nyheter inger stora betänkligheter mot åklagarens och polisens metoder. Förhöret gällde en person som anhållits för mened efter att ha vittnat vid häradsrätten i Malung; efter förhöret anställdes intet åtal. Vid de nu i vissa delar ordagrant återgivna förhören synes förhållningarna ha utgått från att den åklagade var skyldig och påstod gång på gång att han inte talat sanning inför rätten. Frågorna var till stor del på en gång snärjande och brutalt framförda, och svaren bemöttes med påståenden om att den misstänkte ljög och att man kunde överbevisa honom om lögn — vilket visade sig inte vara fallet. Såvitt man kan döma av de återgivna avsnitten ur förhöret, måste det förvåna att JO inte ansåg någon åtgärd befogad i anledning av den anmälan som vittnet sedermera gjort.